

Am sosit în tabăra de refugiați din Etiopia pe umerii unchiului Atem, care își croise drum prin savana sudaneză fugind din calea primejdiei. Aveam să aflu curând că tabăra se numea Panyido. Era în 1987 și aveam patru ani.

Mai târziu, când m-am întors în Sudan, am înțeles că Panyido era la două zile depărtare (dacă mergeai zi și noapte) de granița sudaneză și multe, multe zile de mers pe jos din satul meu.

Era noapte când eu cu unchiul meu și doi verișori mai mari, Dut și Yaac, am ajuns pe malul râului Tana unde se găsea tabăra. Era acolo puhoi de lume, oameni ca noi, cărora sătenii întâlniți pe drum le spuseseră că puteau găsi aici masă și cazare.

Nou-veniții suferiseră în timpul călătoriei de foame, sete, boli și răni, iar acum năvăleau plini de speranță spre inima taberei, dar acolo nu-i aștepta nimic. Cât timp își struniseră trupurile slăbite să mărșăluiască de-a lungul râului, ca să ajungă în tabără, zvonurile despre hrană și asistență medicală le dăduseră speranțe. Își imaginaseră că vor fi întâmpinați în stil tradițional sudanez de membrii dispăruți ai familiilor, care le vor oferi ceva de mâncare, sau de niște străini care puteau fi înduplecați să împartă cu ei mernindele lor, dar la Panyido nu dădeau decât de alte fețe flămânde, de ființe plângând după ajutor. Nu existau provizii de alimente și nici lucrători sociali. Plini de praf, unii se prăbușeau la pământ rămânând acolo; alții, cu ultimul strop de putere, se întorceau spre

șuvioul aparent nesfărșit al celor care veneau dinspre savana sudaneză, ajutându-i să traverseze râul.

Zilele treceau și sute de noi refugiați soseau în tabără, dar nu venea nici un fel de ajutor de la guvernul etiopian sau de la Înaltul Comisar pentru Refugiați al Națiunilor Unite (UNHCR) – în pofida zvonurilor că lucrările sociali vor aduce mâncare și medicamente de îndată ce va fi posibil. Cum foamea se ascuțea, unii dintre cei care nu mâncaseră de mai multe zile găseau cumva forța necesară să plece la vânătoare. Alții, foarte puțini, care mai aveau energia de a se deplasa până în satele cele mai apropiate, se întorceau cu câteva provizii obținute la schimb cu unele articole de îmbrăcăminte.

În Panyido, nu exista decât un drum prăfuit de pământ roșu care ducea spre Itang, altă tabără unde se stabiliseră primii refugiați. Toți ochii erau aținți asupra drumului, dar mult visatul huruit al motoarelor de camioane nu se auzea nicicum. Așa că fiecare refugiat trebuia să îndure de unul singur suferința și bolile propriei familii.

Panyido era canicular. Îmi amintesc umbrele de sub copaci. Erau îngroșate de trupuri. Trupuri vii. și trupuri moarte.

Unchiul Atem și cu mine am găsit un loc sub copacul cel stufos de marula, unde ne-am adăpostit de soarele nemilos. În timpul nopții i-am imitat pe ceilalți, culcându-ne sub cerul liber. Însă unii oameni erau prea anemici ca să se poată deplasa de sub copaci. Cei morți erau ridicați dimineața și duși la groapă.

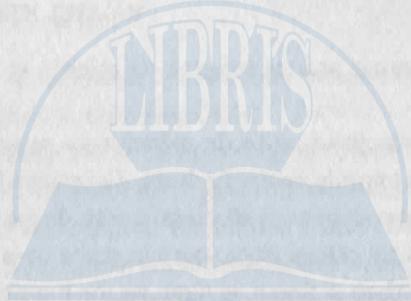
Mi-era dor de mama și de tata și nu înțelegeam de ce nu erau cu mine în tabără. Am văzut ochii unui bărbat mort uitându-se direct la mine. Erau mari și luminoși, dar nu puteau vedea.

Au trecut luni de zile și n-au sosit merinde. Nu mai rămăseseră îndeajuns de mulți indivizi în putere ca să poată merge la vânătoare și să-i poată salva de la moarte pe cei înfometăți. Apoi, într-o dimineață, am primit un mic ajutor de la câțiva soldați etiopieni. Mii de oameni au auzit huruitul unui tractor apropiindu-se. Era un tractor în dungi verzi-negre trăgând o remorcă roșie încărcată cu pungi de porumb.

Mâncare! S-au auzit atunci strigăte de agonie și strigăte de bucurie!

Când s-a oprit tractorul, sute de mâini s-au repezit întinse. Porumbul a curs din pungile sparte în drum. Cei puternici au înșăcat pungile. Lasă-i pe slabănoi să ciugulească de pe jos – chiar dacă asta însemna să fie călcați în picioare în grada de-a se alege cu ceva de-ale gurii. Bărbați și femei se tărau pe jos înghițind boabele crude. Cei bolnavi implorau să fie hrăniți. Un bărbat primise câteva boabe, dar nu reușise să le mestece. S-a dat bătut, murind, iar familia îl jelea în timp ce agoniza.

În ziua aceea au fost livrate trei încărcături și au continuat toată săptămâna – binecuvântare care s-a transformat în blestem. Înfulcatul lacom după luni de foame a produs o sete teribilă, oamenii repezindu-se la râu să și-o astâmpere. Unii erau atât de slăbiți încât s-au prăbușit în genunchi ca să bea apă, căzând în cap și încăndu-se. Holera a omorât mulți alți oameni însetați, fiindcă apa fusese poluată de bolnavi și de cadavre.

Numai Dumnezeu știe cum am scăpat de moarte în tabăra aceea.

Și unchiul Atem a supraviețuit – unchiul care mă purtase pe umeri tot drumul până acolo. El și-a asumat toată responsabilitatea în privința mea, impunându-mi reguli pe care n-aveam voie să le nesocotesc. „Când ți-e foarte sete, m-a avertizat el, dacă primim apă, nu bea mai mult de-o gură.”

Mi-a spus să beau apă doar când o aducea el – de obicei de trei ori pe zi: dimineața, după-amiaza și seara. N-aveam voie să beau apa pe care vecinii insistau să mi-o ofere, pentru că-i era teamă să nu fie poluată. Apa noastră o filtram prin cămașa lui – să nu treacă și praful argintiu – înainte de a o salva într-o gamelă. Mă întrebă în fiecare dimineață dacă nu-mi este sete și, fiindcă n-aveam ceașcă, îmi dădea să beau din gamela înclinată. Când nu prea aveam ce mâncă îmi interzicea să beau multă apă până nu-mi procura ceva de-ale gurii, iar după ce înfulecam câteva boabe de porumb nu-mi dădea decât o sorbitură. Mă văitam și plângeam strigând-o pe mama, dar fără folos.

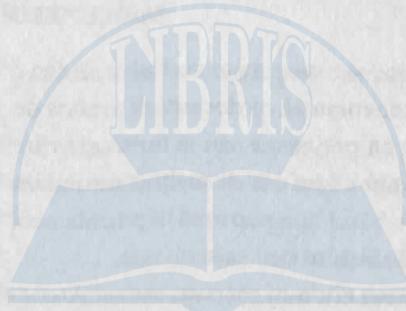
Unchiul era întotdeauna grijuliu când porționa porumbul. Îmi dădea doar câteva boabe odată, păstrând restul pentru mai târziu. Deseori se abținea să mănânce, ca să rămână ceva pentru mine și a doua zi. Cu toate astea, continuam să mă smiorcăi cât de foame și de sete mi-este. Numai după ce-am mai crescut, ajungând să explorez ținuturile din preajmă și să-i întâlnesc pe unii localnici, mi-am

dat seama cât de departe se aventurase unchiul ca să dea peste acei săteni care încă mai binevoiau să se despartă de o mână de porumb, și cât de greu îi fusese să prăjească sau să fiarbă cele câteva boabe pentru mine. Iar când am văzut cât de mulți mureau mânând prea mult porumb uscat sau bând apa pătrunsă de pelicula aceea de praf argintiu, am înțeles că unchiul îmi salvase viața.

În fiecare seară, când era mai răcoare, unchiul Atem mă ducea în vizită la verii mei, Dut și Yaac, pe malul râului. Mergeam în amonte ca să evităm multimea – bolnavii și cei care se scăldau – și poluarea. Mi-amintesc și acum cât de limpede era apa – cum stăteam până la brâu în ea și-mi vedeam degetele de la picioare și praful argintiu lucind ca niște diamante în nisipul de pe fund.

„Fiți atenți! le-a spus unchiul lui Dut și Yaac. Nu vreți să tulburăti apa când umpleți gamela. Altfel, chestia aia argintie o să iasă la suprafață.”

Îmi amintesc și cum mă spăla, iar după ce ne întorceam în tabără mă acoperea cu un sac – singurul pe care-l aveam – înainte de culcare.

Tractoarele și-au continuat livrările zilnice, dar n-ajungeau să hrănească pe toată lumea din Panyido și în acest fel bărbați, femei și copii continuau să moară în fiecare zi, în fiecare oră a fiecărei zile. Îmi amintesc de cei flămânci și bolnavi vătându-se în agonie și strigând numele celor care pieraseră în război sau pe ale celor care muriseră de foame în tabără. Un om bătrân repeta întruna că dorea să își murit înainte de începerea războiului. L-a implorat pe Dumnezeu să-l ia la El, ca să nu mai fie martor la suferința celor lalți. Mai târziu, în aceeași zi, i-am auzit pe unii vorbind despre moartea lui „A ținut cu tot dinadinsul“, spuneau ei.

Tractoarele n-au adus pacea în tabără. Zi și noapte îi auzeai pe oameni sănguindu-se de durere până când adormeau sau mureau, apoi un altul începea să se lamenteze. În puterea noptii, cei morți erau ridicăți pentru ca două zi trupurile lor să fie duse în pădure și îngropate într-o groapă comună, dar în ciuda acestui fapt duhoarea trupurilor intră în putrefacție bântuia peste tot.

Le era greu rудelor să aibă grija de bolnavi. Mulți erau într-atât de slăbiți, încât te forțai în van să înțelegi ce îngăimau. Rudele infometate nu puteau decât să-i țină de mâini pe muribunzi și să le asculte vocile murmurante. Oamenii înțelegeau că războiul le cauzase toată suferință și că năprea existau șanse să rămână în viață. Își acceptau soarta.

Apoi, într-o noapte, s-a întâmplat ceva remarcabil. Deasupra văietului muribunzilor, am auzit brusc sunetul produs de aplauze. Oamenii băteau din palme și râdeau! Am văzut un muribund ridicându-se în genunchi să-și împreuneze mâinile, aplaudând, apoi un altul.

— Ce se-ntâmplă? a întrebat cineva.

— Nu știu, i-a răspuns altcineva. Unde-a început?

Poate că cineva spusese o poveste. Poate trăseseră cu urechea la conversația vecinilor. Indiferent ce se petrecuse, în noaptea aceea tabăra a devenit un loc minunat de vesel și l-am mulțumit cu toții lui Dumnezeu că ne lăsase să împărtăşim o asemenea fericire.

La prânz, la trei zile după acest incident, am rămas uimiți când am văzut că în locul tractorului venise un camion. Camionul putea aduce o încărcătură mult mai mare, plus că s-a întors de trei ori pe zi. Încă ne era foame, dar nu mai muream de foame.

Supraviețitorii și-au revenit încet-încet. Capii diferitelor comunități începuseră de-acum să se organizeze. Așteptau sosirea camioanelor, primeau alimentele și le distribuiau oamenilor – asigurându-se că și cei care nu erau destul de puternici, încât să se poată bate pentru porția lor, să-și primească tainul cuvenit.

Apoi, într-o bună zi, a apărut un grup de lucrători sociali etiopiensi venit într-o vizită neașteptată, sosind în două mașini de teren. Etiopienii au rămas vizibil șocați de cele văzute – condițiile de trăi ale unui număr atât de mare de oameni. Dar, în afară de a oferi puțina hrănă pe care o aveau asupra lor unor indivizi care arătau în mod special infometăți, n-au prea avut multe de făcut în ziua aceea. Au plecat fără să spună ceva, dar a doua zi avea să vină un convoi format din șaptesprezece vehicule lungi, încărcate cu tot felul de merinde.

Viața era din nou frumoasă! Când primii șoferi au reușit să treacă prin multime și au găsit un loc unde să parcheze, oamenii s-au repezit să deschidă containerele. Erau tot felul de fructe și de conserve cu mâncare! Mango! Chiar și alune! Dar, în timp ce sute

de bărbați flămânci săreau în camioane, cei anemici au fost iarăși trași jos, iar câțiva călcați în picioare.

Mai târziu, o serie de bărbați, femei și copii, rupti de foame înainte, vor muri pentru că se îndopaseră. Mulți nu-și dădeau seama că prea multă mâncare după foamete poate duce la deranjamente stomacale severe, chiar la moarte. Mai mult, mâncarea produce sete, iar în surescitatea lor unii uitaseră de pericolul holerei. Și de data asta ne-a salvat unchiul, pe mine și pe verii mei. Ne avertiza adesea în privința vieții în tabără: „Dumnezeu Însuși ne va trimite provizii, obișnuia el să spună, dar trebuie să fim responsabili. Dumnezeu îi ajută pe cei care se-ajută singuri“.

Uneori chiar mă legă dacă trebuia să plece din tabără, lăsând instrucțiuni stricte verilor mei să nu-mi dea voie să mănânc nimic atât timp cât lipsea. Ei își luau rolul în serios și trebuia să cerșesc într-un mod foarte convingător înainte de a primi chiar și o gură de apă.

Odată ce mâncarea devenise îndestulătoare, lucrătorii sociali și-au îndreptat atenția spre chestiunea igienei. Au înființat trei clinici. Au eliberat terenul sub niște copaci mari, iar bolnavii și malnutriții care n-aveau pe nimeni să le poarte de grijă au fost mutați la umbră. Două containere de mâncare fuseseră rezervate pentru ei și deschise acum. Câțiva bucătari se ocupau în mod special de aceștia.

În sfârșit, exista destulă mâncare pentru bolnavi, dar din păcate prea puține persoane care să-i hrănească sau să se ocupe de celelalte nevoi ale lor. Abandonăți, stăteau înșiruiți ca lemnele de foc; cei vii printre cei morți. Înmormântările erau organizate de o trupă de soldați a căror unitate fusese înființată nu departe de tabăra noastră. Apăreau în fiecare dimineață, îi recrutowau pe bărbații apti și îi puneau să-i ridice pe morți și să-i îngroape – doi bărbați la un cadavru. Nu era o misiune pe care o îndeplineau de bunăvoie, dar, insistau soldații, trebuia îndeplinită de dragul igienei.

Lucrătorii sociali făceau tot ce le stătea în putință să ne îmbunătățească viața, deși nici unul nu locuia în tabără cu noi. Convoaiele nu conteneau să sosească. Aveam porumb din abundență. Însă holera și

alte boli își încasau birul în continuare. Clinicele primiseră un număr mare de corturi albe, uriașe, însă numai câteva au fost ridicate vreodată pentru că nu era sezonul ploilor în momentul livrării lor, umbra copacilor fiind considerată o formă de protecție suficientă.

Aprovizionarea constantă cu alimente și relațiile bune dintre noi și etiopieni le permiteau acum seniorilor taberei să se ocupe de orfanii și copiii pierduți de părinți în satele care fuseseră atacate. S-a hotărât ca toți copiii neînsoțiti să fie separați de restul refugiaților pentru a putea fi protejați și îngrijiti mai bine, până când cei mai norocoși dintre ei vor avea șansa reunirii cu familiile lor. Adulții care avuseseră grijă de acești copii erau încurajați să-i aducă acum sub oblăduirea seniorilor taberei. Au fost strânși cu toții sub un copac mare și divizați în două grupuri. Băieții, care formau majoritatea (în jur de trei mii cu toții), au fost duși într-un loc la cinci minute de mers pe jos de tabără. Cele aproximativ cinci sute de fete (care nu fuseseră integrate în comunitate) au fost repartizate în centrul taberei existente.

Am avut noroc. N-a trebuit să merg cu ceilalți băieți, pentru că încă îl aveam pe unchiul meu.